

PRAVIDLA OBORU ANTROPOSOFICKÁ ARTETERAPIE

PROFESNÍ STANDARD POSTUP LEGE ARTIS

PŘIJATO VALNOU HROMADOU SDRUŽENÍ PRO ANTROPOSOFICKOU MEDICÍNU

z.s. DNE 20.4.2024

Závazné pro členy Sdružení a doporučující pro veřejnost

**Sdružení pro antroposofickou medicínu v ČR, z.s. | Ječná 505/2, 120 00 Praha 2 |
IČO: 22898565 www.antroposofickamedicina.cz | info@antroposofickamedicina.cz**

OBSAH

ČÁST A. Všeobecné informace	3
Preambule	4
Právní úprava v České republice	5
Profesní sféra	6
Profil absolventa	7
Metoda antroposofické arteterapie	8
Praktické oblasti využití antroposofické arteterapie	12
ČÁST B. Kompetence	15
Terapeutická kompetence	16
Metodická kompetence	16
Kompetence ve vztahu ke klientům	16
Komunikativní kompetence	17
Sociální kompetence ve vztahu k instituci	17
Profesně odborná kompetence	18
ČÁST C. Etický kodex, pravidla	19
Obecné ustanovení	20
Pravidla pro vztah arteterapeuta ke klientovi	20
Pravidla pro vztah arteterapeuta, lékaře a odborného personálu	23
Pravidla pro zacházení s výsledným produktem arteterapeutického procesu – uměleckým dílem klienta	23
Individuální pravidla	24
ČÁST D. Mezinárodní propojení	25

ČÁST A. Všeobecné informace

Preambule

Antroposofická arteterapie je soubor metod vycházející z antroposofické medicíny, která představuje léčebný systém v rámci komplementární medicíny (CAM). Základy antroposoficky orientované arteterapie byly položeny v letech 1921 – 1926 v kontextu léčebné pedagogiky, sociální terapie a antroposofické medicíny. U jejího zrodu stáli Dr. Phil. Rudolf Steiner, Dr. Med. Ita Wegman, Dr. Med. Margharethe Hauschka – Stavenhagen, Dora Gutbrod, Christa Slezak – Schindler, Maria Schüppel, Siegfried a Rosa Maria Pütz a Lianne Collot d'Herbois. Antroposofická arteterapie je nabízená stacionárně i ambulantně na klinikách, v terapeutických zařízeních, v léčebně pedagogických vzdělávacích institucích, v sociálně terapeutických zařízeních a v rámci mezinárodních misí vedených do krizových lokalit. Tato praxe je ideálem a funguje ve výše popsané míře zejména v Německu a ve Švýcarsku. V některých evropských zemích je antroposofická arteterapie odborně odvedená diplomovaným arteterapeutem hrazená zdravotní pojišťovnou.

Antroposofická arteterapie, její metody, diagnostické způsoby a terapeutické zásahy se opírají o nauku o člověku Rudolfa Steinera a Goethovu fenomenologii. Terapeutický proces směřuje k aktivaci uzdravujících léčivých procesů a přináší impulsy oslovující tělesný, duševní a duchovní potenciál člověka. Antroposofická arteterapie vybízí klienta k aktivnímu a kreativnímu přístupu v terapii použitím výtvarných uměleckých prostředků. Během terapie vyvstávají fenomény spojené s nemocí, které jsou vyjádřené výtvarnými prostředky. Terapeut poté vede klienta v tvůrčím terapeutickém procesu k proměně vizuálního obrazu majícího vliv na duševnost a tělesnost s jejími procesy, a tím může dojít k nastartování léčivého procesu. Cílem je individuální cesta, které je přizpůsoben výběr výtvarného materiálu, techniky a konkrétního cvičení.

Právní úprava v České republice

Bez zvláštní právní úpravy. Nejedná se o obsah zdravotnického vzdělávání, ani o obor zdravotních služeb, zdravotnickou odbornost nebo zdravotnické povolání. Metoda antroposofické arteterapie však patří mezi léčebné metody klinicky zavedené v členském státu Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru nebo Švýcarsku, tudíž se nejedná o novou metodu, která by podléhala ověřování podle zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. V českém právním prostředí patří metoda antroposofické arteterapie mezi zavedené mezioborové a meziprofesní postupy. Při jejím používání se uplatňuje ústavně zaručená svoboda volby péče o zdraví, včetně svobodné volby léčebného postupu (metody). Antroposofický arteterapeut patří mezi volná zaměstnání podle zákoníku práce, která nejsou vázána na veřejnoprávní odbornou způsobilost. Podle Evropské klasifikace dovedností nebo kompetencí, povolání a kvalifikací (ESCO), vedené pro účely volného pohybu pracovníků v Evropské unii v Evropské síti služeb zaměstnanosti, je antroposofický arteterapeut podřazen pod terapeuta komplementární medicíny (zvláště uveden není). V české Národní soustavě povolání pro účely českého trhu práce není antroposofický arteterapeut uveden. Z hlediska podnikání se jedná o volnou ohlašovací živnost podle živnostenského zákona. V české Národní soustavě kvalifikací pro účely kvalifikace mimo školy (forma odborné zkoušky) není antroposofický arteterapeut uveden. Ze soukromoprávního hlediska se zpravidla používá typový závazek péče o zdraví, který je založen smlouvou o péči o zdraví podle § 2636 a násl. občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb.). Arteterapie u nás donedávna patřila mezi zvláště státem veřejnoprávně regulovaná povolání spjatá s veřejnoprávní odbornou způsobilostí ve zdravotních službách. Od září 2017 již tomu tak není.

Profesní sféra

Vzdělání

Výkon profese antroposofického arteterapeuta je podmíněn úspěšným absolvováním odborného vzdělání v antroposofické arteterapii uznaného Lékařskou sekci Vysoké školy pro duchovní vědu nebo absolvováním obdobného studia oboru antroposofické arteterapie stejného rozsahu jak v oblasti kurikulární náplně tak počtu hodin vzdělávání. Studium trvá minimálně čtyři roky a zprostředkovávají ho vzdělávací instituce, univerzity a školy napříč evropským kontinentem, dále například instituce a školy v Brazílii nebo v Austrálii (viz aktuální webové stránky Lékařské sekce Vysoké školy pro duchovní vědu

<https://medsektion-goetheanum.org/medizinische-sektion/fachbereiche-und-koordination/therapien-1>

<https://www.icaat-medsektion.net/iarte/aus-weiterbildung/iarte/mitgliedsschulen>

Časová dotace studia je v minimálním rozsahu 3000 hodin a jeho náplň splňuje kompetence stanovené mezinárodními požadavky. Studium obsahuje teoretické a praktické školení ve specifických uměleckých technikách a v jejich využití v léčebném procesu. Důležitou součástí je odborná praxe prováděná za dohledu a supervize zkušeného mentora. Celkem je tedy studiem absolvováno min 1500 hodin výuky (přičemž hodina odpovídá rozsahu 45 min.), 1000 hodin samostudia, domácí práce a práce pod vedením supervizora a 500 hodin přímé praxe. Nedílnou součástí jsou přednášky z medicínské oblasti (např. anatomie, fyziologie, psychologie, psychiatrie, pediatrie, onkologie, zánětlivá onemocnění, gynekologie), které jsou obohaceny o antroposofický pohled na člověka, nemoc a uzdravující procesy vycházející z nauky o člověku Rudolfa Steinera. Po úspěšném absolvování studia jsou antroposofičtí arteterapeuté schopni díky získaným odborným kompetencím provést arteterapeutickou diagnostiku. Stanovují ji na základě pozorování diagnostického výtvarného díla. Umí určit vhodný směr terapie a konzultovat postup s dalšími odborníky, (ošetřujícími lékaři, dalšími terapeuty, psychology aj.). Uzdravující proces je stimulován použitím ryze výtvarných prostředků, témat a technik. Díky jejich působení dochází k postupné proměně projevů nemoci. V praxi to lze v průběhu několika terapeutických setkání sledovat na změně a vývoji výtvarného projevu klienta.

Profil absolventa

(v minimální hodinové časové dotaci 3000 hodin)

- **Základní umělecké kompetence** (580 hod.) – umělecké malování, modelování, kreslení, volná tvorba
- **Umělecká práce - antroposofická arteterapie** (1000 hod.) – terapeutické techniky a cvičení, terapeutické pozorování obrazu, terapeutický rozhovor, dokumentace, oborové kompetence, profesní etický kodex
- **Kulturní vývoj, filosofie, antroposofie, dějiny umění** (180 hod.)
- **Základy z lékařských oborů v kontextu umělecké terapie** (450 hod.) - základy z psychiatrie, interní medicíny, pediatrie, onkologie, gynekologie
- **Pedagogika a psychologie** (180 hod.) – osobnostní rozvoj, práce s životním příběhem, speciální pedagogika, skupinová dynamika
- **Sebezkušenost** v dalších uměleckých terapiích - muzikoterapie, eurytmie a tvořivá řeč (30 hod.)
- **Osobnostní rozvoj** (80 hod.)
- **Praktikum** (500 hod.) – umělecké projekty ve skupině (150 hod.), individuální terapeutická praxe (350 hod.)

Další vzdělávání

Po ukončení vzdělávání je pro rozvoj a zachování terapeutických schopností nutností aktivní zájem o prohlubující vzdělávání. Každý rok je možné zúčastnit se mezinárodního třídenního semináře „International study days on Anthroposofical Art Therapy“ pořádaného v Dornachu Lékařskou sekcí Vysoké školy pro duchovní vědu nebo také mezinárodního International Postgraduate medical training (IPMT), dalších konferencí a vzdělávacích akcích pořádaných po celém světě. Nabídky dalšího vzdělávání lze najít na stránkách oborových vzdělávacích institucí.

Počet hodin dalšího vzdělávání odpovídá mezinárodním standardům v počtu 20 hod za rok.

Další vzdělávání může být naplňováno:

- účasti na oborové konferenci
- účasti na vzdělávacím semináři
- kolegiální hospitací

K dalšímu vzdělávání je nutnou podmínkou i samostudium.

Metoda antroposofické arteterapie

Arteterapeutický přístup vycházející z antroposofie má daná svá specifika vázající se na antroposofické pojetí člověka a světa. Od jiných arteterapeutických směrů často vycházejících z různých psychoterapeutických škol, se kromě jiných aspektů, odlišuje především snahou o celistvé působení na člověka, nezaměřené pouze na rovinu psychického zdraví. Za jeho důležité základy Eva Mees-Christeller (1996) označuje Steinerovu nauku o člověku, Goethovu nauku o barvách a především umění samotné. To je v antroposofické arteterapii uchopeno s cíli posilovat klienta v sebeuzdravujících procesech. Probudit znovu jeho radost z aktivního působení do světa. Obnovit klientův vztah s okolím a přírodou. Poskytnout mu chráněný a naplněný prostor. Těmito prostředky dosáhneme prohloubení jeho vztahu k sobě samému, sebezpřijetí a seberozvoje. Pro arteterapeuta je podnětná spolupráce s antroposofickými lékaři a jinými terapeuty, kteří mu mohou poskytnout další pohled na situaci klienta a podpořit nebo upřesnit směr terapie. Role terapeuta je definována více ve smyslu průvodce. Antroposofický arteterapeut může být v takto nastaveném vztahu spíše pomocníkem na cestě k vyléčení/zlepšení stavu, které má mít v rukou samotný klient. Eva Mees-Christeller (1996, s.19) popisuje tento proces slovy:

„Klient by měl mít pocit: „Já jsem si sám razil cestu! Jsem účasten, jsem spolutvůrcem svého uzdravení.“¹

Takto orientovanou antroposofickou arteterapii Hauschková (in Steiner, 2001) zásadně odlišuje od arteterapeutických škol směřujících pouze k získání diagnózy. Proces uzdravování se odehrává při tvůrčí práci. Osobnost klienta a jeho vnitřní svoboda zůstává nedotčená, terapeutické vedení se odehrává čistě v umělecké rovině.

---

¹ Der Patient soll das Gefühl haben können:“Ich habe mir selbst den Weg gebahnt! Ich bin Mitarbeiter, Hauptarbeiter bei meiner Heilung geworden!“

Působení

Antroposofická arteterapie vychází z celostního pohledu na člověka a bere v úvahu působnost čtyř bytostných článků a jejich vzájemné spolupůsobení. Kromě fyzického těla je to oblast biologických procesů a životních sil, oblast duševních procesů a organizace Já člověka. Tyto oblasti mají k sobě vzájemně odlišný vztah ve zdraví, při nemoci nebo při dispozici k onemocnění. Tento vztah je možné v rámci antroposofické arteterapeutické diagnostiky pozorovat na celé řadě aspektů umělecké práce klienta. Arteterapeut následně volí takový arteterapeutický postup, který v případě onemocnění podpoří navrácení těchto vzájemných vztahů do zdravé rovnováhy. Tento potenciál vyrovnávat nesoulad mezi jednotlivými oblastmi dává antroposofické arteterapii možnost významně působit i profylakticky.

Důsledkem použitých materiálů a technik může antroposofická arteterapie stimulovat rozličné procesy a i klient sám jako tvůrce zažívá při umělecké práci celou řadu vnitřních procesů; dávání a brání, zhuštění a uvolnění, rozdělování a spojování, přijetí a rozhodnutí, blízkost a odstup a další. Zažívání těchto vnitřních opaků v rytmickém střídání se, pomáhá klientovi rozpoznat a vyřešit vlastní nerovnováhy způsobené nemocí. V takto zahájeném procesu sebepoznání, je pak možné osvětlit problematické tendence a vzorce chování, stejně tak jako nerozpoznané blokády a zábrany, mající vliv na klientovo zdraví. Arteterapeutický proces může následně pomoci opustit nebo proměnit tyto vzorce.

Formy antroposofické arteterapie

Antroposofickou arteterapii můžeme rozdělit z hlediska formy na receptivní a produktivní.

Receptivní arteterapie pracuje s hotovými uměleckými díly, které klient pozoruje a nechává na sebe působit. Pozorování může být doplněno o doprovázející rozhovor s arteterapeutem. Umělecké dílo, vybrané například z bohaté nabídky dějin umění, je voleno ve smyslu sledování terapeutického cíle. Tato forma antroposofické arteterapie může být vhodná například pro vážně nemocné klienty, kteří nemohou sami malovat, nebo pro ty, kteří se v počátcích terapie vlastního výtvarného projevu velmi obávají.

V rámci *produktivní arteterapie* je klient vyzván k vlastní tvořivé činnosti. Jejími základními nástroji jsou kreslení, malování a plastika. Tyto tři techniky můžeme dle antroposofických východisek (Hauschka, 1985, Mees-Christeller, 1996, ...) vztáhnout k duševním oblastem člověka, kterými jsou myšlení, cítění a vůle. V oblasti fyzického těla pak mluvíme o nervově smyslovém systému, rytmickém systému a metabolicko-motorickém systému.

Nejčastěji je prováděna jako individuální terapie, při které terapeut doprovází klienta slovně nebo vlastní výtvarnou činností. Individuální terapie může probíhat i ve formě současné práce více klientů ve společném ateliéru, kdy má každý z nich vlastní cíl a zadání. V některých případech je možné pracovat i skupinově a využít tak výhody skupinové dynamiky.

Průběh terapie

Antroposofická arteterapie probíhá minimálně v 8-10 pravidelně na sebe navazujících setkáních, ideálně v rytmu jedenkrát týdně. Doba trvání jednoho setkání je 60-75 min, ale může se lišit dle individuálního stavu a potřeb (např. u dětí se rozsah liší dle věku v rozmezí 30-45 min.). Četnost, počet i doba trvání terapeutických setkání je přizpůsobena okolnostem a možnostem klienta nebo zařízení, ve kterém terapie probíhá. Terapie je zahájena jedním nebo více volnými obrazy klienta. Z jejich pozorování, doplněného diagnózou a doporučením lékaře, rozhovorem s klientem a jeho individuálním obrazem z oblasti antroposofické nauky o člověku, vyvstávají cíle terapie a možná cesta k jejich naplnění. V následujících terapeutických setkáních je možné na hotovém díle i na způsobu práce klienta pozorovat aspekty důležité pro terapii a její vývoj nebo odhalit případnou nutnost změny terapie.

Terapeutické setkání je obvykle strukturováno do několika na sebe navazujících kroků. Klient je seznámen se zvolenou výtvarnou technikou, případně námětem umělecké práce a je terapeutem slovně nebo za pomoci praktické ukázky proveden výtvarným postupem. Technika i námět jsou obvykle přizpůsobeny schopnostem klienta tak, aby mohl zažít jejich úspěšnou realizaci a radost ze setkání s uměním a z vlastní výtvarné tvorby. Setkání může být ukončeno krátkou reflexí nebo jiným, i neverbálním, závěrem.

Klient je s průběhem a plánovaným rozsahem terapie vždy dopředu zevrubně seznámen. K zahájení a průběhu terapie dává klient svůj souhlas.

Indikace antroposofické arteterapie

Antroposofická arteterapie může být indikována v případě fyzických, psychosomatických i psychických onemocnění. Variabilitnost technik a námětů, které mohou být terapeutem vhodně přizpůsobeny věku, zdravotnímu stavu i schopnostem klienta, umožňuje antroposofické arteterapii působit při různorodých narušeních stavu rovnováhy a doprovázet klienta během krizových momentů celého životního cyklu, např. u problémového chování dětí, při diagnostikovaných poruchách učení, civilizačních onemocněních, chronických onemocněních, závislostní poruchy chování až po paliativní péči. Uměleckým zpracováním některých témat z oblasti lidského života může být antroposofická arteterapie nápomocna i během biografické práce.

Může být podporou a doplňkem medikamentózní léčby. Je možné využít jejího působení jako doprovodné terapie v případě doléčovacího procesu i jejích profylaktických kvalit v rámci prevence vzniku onemocnění. Antroposofická arteterapie se zpravidla nedoporučuje v případě horečnatých onemocnění, akutních psychóz a jiných akutních stavů. Antroposofická arteterapie se neprovádí s klienty pod vlivem omamných látek. Pokud terapeut rozpozná nebo má podezření na výskyt duševní poruchy nebo poruchy chování, doporučí klientovi odbornou péči.

Praktické oblasti využití antroposofické arteterapie

Speciálně pedagogická školská zařízení

Antroposofická arteterapie může probíhat buď přímo ve speciálně pedagogických zařízeních nebo v pedagogicko-psychologických poradnách. Po domluvě se zákonnými zástupci, učiteli, lékařem nebo speciálním pedagogem lze individuálně nebo i skupinově pracovat s dětmi pomocí antroposofické arteterapie na konkrétních níže uvedených tématech. Antroposofickou arteterapií můžeme podpořit soustředění, klid, posílit schopnosti smyslového vnímání, kreativity i sociálního cítění. Využití arteterapie při práci s dětmi může být ve velké míře i profylaktické. Rozvíjí osobnost, posiluje zdravou sebedůvěru, pomáhá uvědomit si své slabé a silné stránky. Může pomoci najít motivaci k důležitým rozhodnutím a nalézt řešení v náročných životních krizích. V neposlední řadě antroposofická arteterapie napomáhá k uvědomění si vlastní sebehodnoty a umožňuje kreativním způsobem vyjádřit vlastní emoce.

Mateřské školy

Indikace se provádí po domluvě se zákonnými zástupci, lékařem, speciálním pedagogem, učitelem

- neklid a jiné abnormity v chování
- noční pomočování
- poruchy nápodoby a psychomotorické poruchy vývoje
- vývojové poruchy
- poruchy vývoje smyslů
- důsledky deprivace, zneužívání a týrání

Školy

Indikace se provádí po domluvě se zákonnými zástupci, lékařem, speciálním pedagogem, učitelem

- vývojové retardace a vývojové abnormality
- specifické poruchy učení, jako jsou např. dysgrafie, poruchy zpracování vjemů aj.
- poruchy pozornosti a poruchy chování
- poruchy autistického spektra
- poruchy sebepojetí, např. příjmu potravy aj.
- úzkostné stavy, deprese

Léčebně-pedagogická a sociálně-terapeutická zařízení

V sociálně-terapeutických a léčebně pedagogických zařízeních probíhá antroposofická arteterapie individuální nebo skupinová. Klienti dochází se svými specifickými potřebami, které jsou uvedené níže a pomocí antroposofické arteterapie pracujeme ku prospěchu jejich fungování ve společnosti. Díky pravidelnému rytmu, ve kterém umělecká práce probíhá, nachází klienti v těchto zařízeních klid a řád, který jim často v běžném životě schází. Častým tématem arteterapie v těchto zařízeních bývá také téma socializace, hledání zdravých a funkčních vztahů. Skrze uměleckou práci s barvou se klienti mohou naučit tyto vztahy budovat, ve skupině se potom často věnujeme tzv. sociálnímu malování, které je zaměřené přímo na dynamiku skupiny.

- specifické senzomotorické a psychomotorické vývojové retardace a poruchy
- poruchy učení
- poruchy chování
- poruchy pozornosti
- poruchy zpracování vjemů
- poruchy autistického spektra aj.

Kliniky, terapeutika a jiná zdravotnická centra

V různých nemocnicích a klinikách v Německu, Švýcarsku, Velké Británii, Švédsku, Nizozemsku, Itálii a Brazílii pracují oddělení komplementární medicíny antroposofického zaměření, nabízející uměleckou terapii včetně antroposofické arteterapie. Zkušenosti lékařů a terapeutů pracujících v ambulancích, onkologických denních sanatoriích a lékařských terapeutických a zdravotních centrech ukazují, že roste poptávka po antroposofických terapeutických konceptech. Podle závažnosti onemocnění a samostatnosti klienta probíhá léčba jednou až několikrát týdně. Možná je i terapie v domácím prostředí. Její průběh je dokumentován a ošetřující lékaři jsou zapojováni jako poradci při koncipování terapie. Antroposofická arteterapie je hojně využívána v denních či týdenních stacionářích či psychiatrických klinikách, v komunitních a zdravotnických centrech:

- onkologie
- psychiatrie (např. deprese, obsedantní poruchy)
- psychosomatika (např. poruchy příjmu potravy, PTSD, úzkosti)
- interní medicína (poruchy trávení, tlaku, termoregulace aj.)

Soukromé praxe

Nabízí individuální i skupinovou terapii.

Využití antroposofické arteterapie je zároveň ve velké míře profylaktické. Posiluje zdravou sebedůvěru, rozvíjí osobnost, pomáhá uvědomit si své slabé a silné stránky. Může pomoci najít motivaci k důležitým životním rozhodnutím a nalézt řešení v náročných životních situacích. Pomáhá najít vnitřní klid a důvěru v život, uspořádat si vlastní žebříček hodnot. Účinně rozvíjí smyslové vnímání, kreativitu a potenciál osobnosti.

Antroposofická arteterapie je vhodnou metodou při doléčování nemoci.

Umožňuje práci v různých skupinách lidí sdílející podobný problém, klientů po nemoci či tematicky laděných skupin. Velmi dobrých výsledků je dosaženo v procesu onkologické léčby, zejména na posílení duševního zdraví klientů. Podpora duševní kondice a dobrého stavu, uvědomění si vlastní sebehodnoty a možnost vyjádření emocí je nedílnou složkou působení antroposofické arteterapie.

ČÁST B. Kompetence

Terapeutická kompetence

Antroposofický arteterapeut dokáže na základě lékařské diagnózy, znalosti zdravého vývoje člověka a znalostí obecných biografických souvislostí a vlastní praktické umělecké tvorby s klientem vytvořit terapeutický postup a zvolit vhodnou terapii, individuálně určenou pro daného klienta.

To zahrnuje:

- profesionální rozbor diagnostických obrazů klienta, na kterých je schopen pozorovat projevy stanovené lékařské diagnózy a dalších problémů (tělesných, ale i duševních)
- stanovení doplňující diagnózy na základě rozhovoru s klientem
- stanovení terapeutického plánu (cíl, náplň, rozsah)
- aplikace terapeutického plánu (pružnost a kreativita při uskutečňování terapeutických cílů, ověřování správnosti cílů a jejich případná úprava na základě pozorování během arteterapeutického procesu)
- uskutečňování terapeutických cílů použitím ryze výtvarných prostředků, technik a cvičení
- zajištění bezpečného prostředí a kvalitního materiálu a vybavení
- vytvoření písemné dokumentace z průběhu terapie, záznamu o péči o zdraví

Metodická kompetence

Antroposofický arteterapeut si dokáže sám vyhodnotit potřeby pro rozšíření svých potřebných znalostí, organizovat proces vzdělávání a získávání zkušeností a školení svých schopností, nutné pro výkon jeho povolání.

To zahrnuje:

- Stálou aktualizaci a prohlubování lékařských, odborně terapeutických a antroposoficko-antropologických znalostí nutných pro výkon práce arteterapeuta
- Školení a vzdělávání v oblasti arteterapie, prohlubování znalostí a konzultace s dalšími terapeuty a odborníky
- Školení a vzdělávání v oblasti antroposofie vztahující se k terapeutické práci
- Další rozvoj svých uměleckých schopností, prohlubování tvořivé práce a uměleckých činností
- Organizování výměny a sdílení zkušeností formou intervize a supervize
- Vědomý a závazný přístup k hodnotám a profesním standardům

Kompetence ve vztahu ke klientům

Antroposofičtí arteterapeuté vedou terapeutický rozhovor srozumitelnou formou, ve vhodný čas a přiměřeně věku klienta a dokáží se přizpůsobit terapeutické situaci a respektovat klientovu autonomii. Volí vhodný umělecký prostředek adekvátní věku, schopnostem a potřebám klienta.

To zahrnuje:

- vytvoření individuálního terapeutického procesu pro konkrétního klienta,
- Jisté a podpůrné zacházení s klientem, porozumění a orientaci v potřebách klienta
- Empatickou komunikaci
- Jednání s klientem, které je v souladu s jeho specifickým stavem a situací
- Respektování a podpora klientovy samostatnosti, podpora tvůrčích aktivit
- Odpovědný přístup, s respektem k individuálním potřebám
- Kompetentní radu či směřování na jinou formu terapie

Komunikativní kompetence

Antroposofický arteterapeut dokáže odpovědně a kompetentně komunikovat s lékaři, terapeuty, oborovými kolegy, s klientem, dokáže vhodně reagovat na sociální prostředí klienta.

To zahrnuje:

- schopnost odborné komunikace při rozhovorech o klientech s lékaři a oborovými kolegy a ve spolupráci s ostatními terapeuty
- spolupráci s odpovědnými osobami: ošetřovateli, rodiči, učiteli nebo jinými kontaktními osobami
- vedení terapeutické dokumentace, záznamu o péči o zdraví
- schopnost prezentovat a zastupovat vlastní terapeutický obor
- posouzení vlastní kompetence a postoupení léčby poruch a onemocnění přesahující vlastní kompetenci jiným odborníkům

Sociální kompetence ve vztahu k instituci

Antroposofický arteterapeut dokáže svou činnost začlenit do terapeutického a sociálního rámce institucí. Institucí lze rozumět např. léčebná zařízení, kliniky, stacionáře, chráněné dílny a jiná sociálně-terapeutická zařízení, školská zařízení (mateřské, základní i střední školy), domovy pro seniory, sanatoria aj.) Antroposofický arteterapeut je schopen profesně spolupracovat s neziskovými organizacemi specificky zaměřenými na terapeutickou a sociální práci, odborníky a poradci.

To zahrnuje:

- schopnost reagovat na odborně specifické podmínky daného zařízení
- schopnost výměny zkušeností s kolegy s ohledem na terapeutické otázky, ochotu kriticky sledovat vlastní práci
- odpovědná účast na konferencích a poradách daného zařízení, instituce
- spoluodpovědnost vyplývající ze smluvní dohody

Profesně odborná kompetence

Antroposofický arteterapeut je dostatečně vzdělán v oboru a nadále se v oboru vzdělává. Je vázán standardy antroposofické arteterapie a etickým kodexem. Pracuje svědomitě a je schopný samostatného výkonu povolání antroposofického arteterapeuta.

To zahrnuje:

- celoživotní vzdělávání v oboru
- vědomý přístup k vlastnímu profesnímu profilu
- zapojení se do dalšího rozvoje profesních standardů a práce na kvalitativních parametrech
- reflektovaný přístup k ekonomickým, právním a zdravotně politickým rámcovým podmínkám vlastní činnosti
- odpovědný přístup s úctou k oboru, klientům, kolegům

ČÁST C. Etický kodex, pravidla

Obecné ustanovení

Antroposofický arteterapeut pracuje na základě antroposofického obrazu člověka, pojmá člověka celostně jako vyvíjející se individualitu mající tělo, duši a ducha. Přístup antroposofického arteterapeuta ke klientovi vychází z profesionální znalosti zahrnující tři oblasti - umění, antroposofickou arteterapii a antroposofii - a jejich užití v praxi.

Tento kodex slouží jako průvodce etického jednání antroposofických arteterapeutů.

Pravidla pro vztah arteterapeuta ke klientovi

Antroposofický arteterapeut se zavazuje

- vykonávat své povolání svědomitě a dostát vložené důvěře,
- v rámci možností být nediskriminačně nápomocen každému pomoc hledajícímu člověku
- ctít důstojnost osobnosti a svobodu klienta,
- žádným způsobem nezneužívat nouzovou situaci klienta pro své vlastní zájmy,
- chránit citlivé údaje o klientovi před zneužitím, jednat v souladu se zákonem o zpracování osobních údajů (zákon č. 110/2019 Sb. Zákon o zpracování osobních údajů),
- dbát na to, aby po ukončení terapie nezůstala závislost klienta na terapeutovi
- zachovávat mlčenlivosti, během i po ukončení terapeutického vztahu.

Právní úprava v České republice

Antroposofický arteterapeut si je vědom práv klientů v návaznosti na Chartu práv klientů, navrženou organizací „Active Citizens Network“, zahrnující 14 práv, doporučených a uznávaných Evropským hospodářským a sociálním výborem a naplňuje je s ohledem na právní normy a zákony České republiky. Tato práva jsou formulována obecně vůči celému systému poskytování zdravotní péče.

1. Právo na prevenci

Každá osoba má právo na patřičnou lékařskou péči, aby mohla předcházet nemocem.

2. Právo na přístup

Každá osoba má právo na přístup k lékařské péči podle potřeb svého zdravotního stavu.

Zdravotnická zařízení musí zaručit stejný přístup pro všechny, bez diskriminace z důvodu finančních zdrojů, bydliště, druhu nemoci nebo doby přístupu.

3. Právo na informaci

Každá osoba má právo na přístup ke všem druhům informací o svém zdravotním stavu, o zdravotnických zařízeních a jejich využití a na to, aby byl dáván k dispozici vědecký výzkum a technologické inovace.

4. Právo na souhlas

Každá osoba má právo na přístup ke všem informacím, které jí umožní aktivně se podílet na rozhodování o svém zdraví. Tyto informace jsou předpokladem pro všechny léčebné postupy a všechna ošetření, včetně účasti na vědeckém výzkumu.

5. Právo na svobodu volby

Každá osoba má právo zvolit si na základě přiměřených informací léčbu a jejího poskytovatele.

6. Právo na soukromí a důvěrnost

Každá osoba má právo na důvěrnost osobních údajů, včetně informací o svém zdravotním stavu a možných diagnostických nebo terapeutických postupech, a na ochranu soukromí při výkonu diagnostických vyšetření a zdravotnických a lékařských/chirurgických zákroků.

7. Právo na úctu ke klientovu času

Každá osoba má právo na ošetření provedené rychle a v předem dohodnutém časovém rozmezí. Toto právo platí v každé fázi léčby.

8. Právo na dodržování kvalitativních standardů

Každá osoba má právo na přístup ke kvalitní zdravotní péči na základě specifikace a dodržení přesných norem.

9. Právo na bezpečnost

Každá osoba má právo na ochranu před poškozením způsobeným špatným fungováním zdravotnických služeb a před chybami lékařů, jakož i právo na přístup k lékařské péči a ošetřením splňujícím vysoké bezpečnostní standardy.

10. Právo na inovaci

Každá osoba má právo na přístup k inovativním postupům, včetně diagnostických metod, odpovídajícím mezinárodním standardům, a to bez ohledu na ekonomická nebo finanční hlediska.

11. Právo na ochranu před zbytečným utrpením a bolestí

Každá osoba má právo na to, aby jí v každé fázi nemoci byla poskytována péče, která maximálně omezí utrpení a bolest.

12. Právo na individuální péči

Každá osoba má právo, aby diagnostické nebo terapeutické programy byly co nejvíce přizpůsobeny jejím individuálním potřebám.

13. Právo na stížnost

Každá osoba má právo stěžovat si, pokud byla poškozena, a právo na odpověď nebo jinou zpětnou vazbu.

14. Právo na odškodnění

Každá osoba má právo na přiměřené odškodnění během přiměřeně krátké doby, kdykoli dojde v souvislosti s léčbou k jejímu fyzickému nebo psychickému poškození.

Pravidla pro vztah arteterapeuta, lékaře a odborného personálu

Antroposofický arteterapeut pracuje

- s oborově specifickou samostatností a odpovědností ku prospěchu klienta,
- v medicínské oblasti zpravidla na základě doporučení lékaře, ve spolupráci s lékařem a dalším odborným personálem,
- v oblasti salutogeneze, prevence, rozvoje osobnosti, sociální, jakož i v oblasti vzdělávání, vědy a manažerství se vstřícností vůči ostatním odborníkům, a to vždy v zájmu zdraví klienta.

Pravidla pro zacházení s výsledným produktem arteterapeutického procesu – uměleckým dílem klienta

- po dobu terapeutického procesu je vytvořené umělecké dílo součástí procesu terapie a není majetkem klienta
- terapeut zodpovídá za řádné uložení, zachování a nepoškození díla po celou dobu terapie
- umělecké dílo může terapeut se souhlasem autora vystavit a ukázat kolegům, supervizorům a dalším kolegům pro získání odborného náhledu a konzultace
- umělecké dílo může být v procesu terapie přeměněno, recyklováno nebo jinak upraveno, je-li to v souladu s terapeutickým plánem, metodou a postupem
- v průběhu arteterapeutického procesu vzniká dílo, které je výsledkem terapie a její nedílnou součástí
- k tomuto výtvarnému dílu má arteterapeut i autor specifický vztah a z tohoto důvodu s ním nelze volně nakládat
- způsob nakládání s uměleckým dílem, které je výsledkem arteterapeutického procesu určuje dohoda mezi klientem a arteterapeutem, resp. organizací jíž je terapeut zaměstnancem
- dohoda vychází z predikce, že arteterapeut, jenž vedl terapii, je odborníkem, který je kompetentní rozhodovat o etickém zacházení s výtvarným dílem - produktem arteterapeutického procesu
- po skončení terapie je umělecké dílo majetkem arteterapeuta či organizace, kterou zastupuje a ten s ním zachází způsobem, který je v souladu s etikou povolání
- arteterapeut či organizace rozhoduje, jak bude s dílem po skončení terapie naloženo - dle nastavených směrnic organizace (skladování uměleckého díla, skartace apod.)

- Má-li být dílo použito způsobem, který není uveden v této dohodě, **musí k tomu dát oba autoři- klient i provázející arteterapeut- písemný souhlas.** Týká se i výzkumu, výstav, a podkladů pro další vzdělávání

Individuální pravidla

Antroposofický arteterapeut

- odpovědně nakládá s vlastními zdroji
- vykonává svou profesi tak, aby jeho práci s klienty, veřejným vystupováním a projevem nebyl poškozován veřejný obraz antroposofické arteterapie
- vede svou praxi v rovnováze s požadavky klientů hledajících pomoc a svých vlastních životních potřeb
- podílí se na dalším vývoji profese antroposofické arteterapie

ČÁST D. Mezinárodní propojení

Mezinárodní propojení a spolupráce

Česká republika

- Sdružení pro antroposofickou medicínu, z. s.
Ječná 505/2, Nové Město, 120 00 Praha 2
IČO: 22898565
Web: www.antroposofickamedicina.cz
E-mail: info@antroposofickamedicina.cz

Mezinárodně

- Lékařská sekce při Goetheanu, Svobodná vysoká škola pro duchovní vědu
www.medsektion-goetheanum.org
- Internationale Coordination of Anthroposofic art therapies (ICAAT) - Mezinárodní koordinace antroposofických uměleckých terapií
www.icaat-medsektion.net
- International Federation of Anthroposophic Therapies (IFAT) - Mezinárodní federace antroposofických uměleckých terapií
www.ifat-medsektion.net

Adresy a odkazy:

- Medizinische Sektion am Goetheanum
www.medsektion-goetheanum.org
- IKAM
International Coordination of Anthroposophic Medicine – Therapies
<https://medsektion-goetheanum.org/en/medical-section/international-coordination-of-anthroposophic-medicine/ikam>
- IVAA
Practitioners in Anthroposophic Medicine
www.ivaa.info/home
- ABMA
Dachverband Brasilien
www.abmanacional.com.br
- DAMID
Dachverband Deutschland
www.damid.de
- DAMID
Further training in The Netherlands
www.nvaz.nl
- AHaSC
Anthroposophic Health, Education and Social Care, UK
<https://yestolife.org.uk/provider/anthroposophic-health-education-and-social-care/>
- NVV-AG
Nederlandse Vereniging Vaktherapie –Antroposofisch Geïnspireerd (NVV-AG)
<https://www.kunstzinnigetherapie.nl/>
- AATA
Association of Anthroposophical Therapeutical Arts
<https://aata-uk.org/>
- FAKT
Föreningen för Antroposofisk Konstterap
<http://konstterapi.se/>

- DFKGT
Deutscher Fachverband für Kunst- und Gestaltungstherapie e.V.
<http://www.dfkgt.de/>
- BAGKT
Bundesarbeitsgemeinschaft Künstlerische Therapien e.V.
<https://bagkt.de/wordpress/>

Citovaná literatura a zdroje

HAUSCHKA, Margarethe. *Fundamentals of artistic therapy: founded upon spiritual science : the nature and task of painting therapy*. London: R. Steiner Press, 1985, 72 p., [23] p. of plates. ISBN 0854404341.

MEES-CHRISTELLER, Eva. *Heilende Kunst und künstlerisches Heilen: Anregungen für Kunsttherapeuten*. 1. Aufl. Dornach: Edition Verlag die Pforte, 1996. ISBN 3856361170.

STEINER, Rudolf. *Terapie duše*. Hranice: Fabula, 2001, 205 s., xvi s. barev. obr. příl. ISBN 80-902829-9-7.

Další literatura k tématu:

D'HERBOIS, Liane Collot a edited from notes and recorded lectures by Margreet MEIJER. *Light, darkness, and colour in painting-therapy*. Dornach: Goetheanum Press, 1993. ISBN 3723506364.

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Smyslově-morální účinek barev*. Hranice: Fabula, 2004, 111 s. ISBN 80-86600-13-0.

GOLOMBEK, Evelyne. *Plastisch-therapeutisches Gestalten*. Urachhaus, 2003, 127 s. ISBN 3825173356.

VON DER HEIDE, Paul. BEARB. VON WOLFGANG DRESCHER. *Therapie mit geistig-seelischen Mitteln: Kunsttherapie, Psychotherapie, Psychosomatik*. 2. Aufl. Dornach: Verl. am Goetheanum, 2001. ISBN 3723509029.

MEES-CHRISTELLER, Eva. *Kunsttherapie in der Praxis*. Stuttgart: Urachhaus, 1995. ISBN 3-87838-559-5.

STEINER, Rudolf. *Tajemství barev*. Vyd. 1. Hranice: Fabula, 2005, 239 s. ISBN 80-86600-25-4.

SOMMER, Markus. SOMMER-SOLHEIM, Anne. LIEBKNECHT Karl-Hermann. *Plastisch-therapeutisches Gestalten*. Berlin: Salumed, 2023. ISBN 978-3-928914-48-2.